

Jurij Kovič

Nagovori

Pomurska založba, Murska Sobota 1993

Po *Skodelici čaja* (1987) in *Večni pomladi* (1991) so *Nagovori* tretja pesniška zbirka Jurija Koviča. Njen naslov še močneje izpostavlja značilnost zadnje in obeh poprejšnjih del, namreč trden avtorski lirski subjekt, ki svet doživlja v romantični maniri. Pogosto sicer trčimo ob citat ali ob literarno aluzijo v naslovu; še pogosteje na sonetno formo, ki uvaja vsakega od sedmih ciklov zbirke – četudi včasih elegantno prezre pravilo enotnega števila zlogov -, in na tri gazele v istoimenskem ciklu. Zaradi kvantitativno najbolj zastopane forme soneta pa avtorju še ne bi smeli prisojati jesihovske pozicije. Bolj se zdi, da tudi tradicionalne forme hkrati s pesmimi v prostem verzu izhajajo iz romantične "svobodne izbire", ustreznosti določene pesniške oblike glede na subjektovo notranje stanje. In čeprav tudi ni redka kettejevka avtoironija ("Smejem se sred bolečin, / ko začuti žejo, / spet lahko ji plačam gin, / to pa vsi ne smejo!"; *Junak(-inja) našega časa*; še učinkoviteje pa *Slovanska antiteza*), je več kot očitno, da je avtor strastno prebiral Prešerna, svoje izvoljenke zatorej opeva v istih znamenitih formah kot njegov znameniti predhodnik.

Nagovori? Klopca, ki se vitalistično zeleno blešči v senčno-sončnem parku na ovitku zbirke, je tako rekoč univerzalna. Včasih je zatočišče ljubezenskega srečanja ali melanholičnega spomina nanj, odvisno od barve drevesnega listja – saj vemo, kaj jesen običajno pomeni stihokovalcu. Včasih pa kot da čaka, kdaj bo potepuški, kot kaže, vselej zaljubljeni pesnik skočil nanjo in s pravico govorca iz Hyde parka svetu razglašal doživljajske izpovedi, lirske refleksije, petrarkistične kaskade prisposodob za oboževano žensko, ki je najpogostejša "nagovorjenka".

Ženska, lepa, krhka, mila vila v Kovičevi poeziji ostaja središče sveta, ljubezen pa subjektov absolut, ki mu je pripravljen docela podrediti svoje bistvo ("Pustil bi vse, kar sem in kar imam, / da mogel bi ti, kar želiš, dajati ..."; *Notredamski zvonar*); se pripravljen spremeniti v lastno metonimijo ("Nekoč boš prišla tod mimo. / Samo sedim in čakam. / Obstajam le še kot pogled..."; *Vseodpuščajoči pogled*), samo da bi našel svojo odrešitev, "čudež ljubezni", ki mu pomeni svetlobo, resnico, ustvarjalnost, svobodo, neskončnost, skrivnost ... religiozno občutenje sveta torej, v katerega okviru pa se subjekt z zanosom byronskega junaka ljubosumno upira univerzalni breztelesni,

nekako abstraktni ljubezni do vsega živega pod varstvom Boga in zase vitalistično terja individualno erotično pripadnost ("Ta svet, si rekla, zate je puščava, / želiš si tja, kjer luč te vase vzame, /.../, kjer živa voda ugasne žeje plamen, /.../, O, kje je v tej ljubezni mesto zame?"; *Zid*). Vitalizem ("Mene v življenje kliče sto veselj..."; *Pajek*) sicer kontrastira običajnemu subjektivnemu doživetju sveta. To je, klišejsko ali ne, konflikt med stvarnostjo in idealom, resnično "napajališče" zbirke, gonilo (duševnega) hrepenenja oziroma (telesnega) kopnenja. Zato je svetobolje še toliko bolj uničujoče, ko ženska (uteha, pribežališče za vse stiske in škipce) sama zamaje podstavek malika ženske idealnosti. Za občutljivo pesniško dušo tako brutalno nastopajoča ženska je lahko mama ("Oprosti, mama, da sem genij, / čeprav mi tega ne verjameš, / da me je strah ljudi kot tebe ..."; *Krivda genialnosti*), lahko pa je "Klavdija Zlatolaska", Barbara itd., ki se s "pesnikom mladim", namesto da bi mu v hudi (delirijski) noči odprla vrata, poigrava kot mačka z miško, če ga že docela ne prezre. Tako brezupno vendarle ni, saj lastni kult lirskega subjekta implicira eskapizem v tolažeče eksistencialno spoznanje, da: "Kakor metulje zbiramo občutke. / V kupi gorja je nekaj kapljic med. / Živimo za te čudežne trenutke." (*Pesniki*). Pravzaprav je relativna sprizajznenost s svojim nemirnim, asocialnim in - milo rečeno - neprilagojenim duhom srečne sorte: "Vseeno mi je, če živim neveden. / Kot murenček si godem svojo pesem." (*Ljubezen*). Kajpak z neuničljivim upanjem, da bo prišel trenutek ekstaze.

Zanosno izpovedovanje pomena glasbe, besed, umetnosti sploh, ženske, (nesrečne) ljubezni ... kot ga dojema pesniška duša, sodobnega braleca najbrž ne bo več kaj prida presenetilo, kvečjemu ga bo včasih prestrašil nekoliko kompliciran slog, namreč nenavaden besedni red, ki se pač podreja zahtevam rime. Nasprotno ga bodo pomirile občasno nastopajoče splošno znane pesniške sintagme in metafore. Tudi za kaj več kot zgolj formalno poigravanje s tradicijo, kot smo rekli, ne gre. Izvirnost *Nagovorov* je predvsem v tem, da subjektivno ukleščenost v tradicionalno (romantično) tematiko, kot je kult umetnika, lepote, ljubezni, svobode ... prenašajo v sodobno okolje in njegov način življenja, s tem v zvezi pa tudi, da občasna dialoška partnerica "nagovorov" ljubezensko bol romantičnega subjekta "zatolče" z repliko v današnjem najstniškem slengu, v stilu: "Kako je nor, da se za mano meče!" Na trenutke si človek ne more kaj, da ne bi pomislil na - sicer čisto prijazno - naivno lirsko izpoved usodno zaljubljenega gimnazijca.

Na žalost zbirka ne obsega samo romantičnega konflikta-kontrasta. Gornji zapis namreč lahko obvelja le za šest od sedmih ciklov zbirke, medtem ko šesti, *Sex & Drugs & Rock 'n' roll*, v primerjavi z absolutom - ljubeznijo iz "okoliških" pesemskih sklopov vzpostavlja nov kontrast, nekakšno tematsko shizofrenijo ("Seks beseda danes / sveta je edina, / a ljubezen kača, / vzeta iz terpentina.") Večji del tega cikla si svoj slog izposoja iz, če se ne motim, štirivrstičnic pokojnega časnika Pavlihe in njegove Pratique, ki pa so bile ob enako izključni seksistični nastrojenosti pač duhovitejše.

Vanessa Matajč